

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.— „
četrt leta 2:50 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Počitniški tečaj v Mariboru.

V Mariboru, meseca septembra.

Znano je, da slovensko učiteljstvo ne stremi samo po izboljšanju svojega res slabega gmotnega stanja, temveč tudi po večji izobrazbi. Ono se ne zadovoljuje samo z znanjem, ki si ga je pridobilo na učiteljskih, temveč si nabavlja po možnostih množico knjig in obilico periodičnih spisov, ki jih marljivo študira. Kdor je bil že kdaj kot gost na zborovanjih učiteljskih društev, ve, da se tam razpravljajo ne le stanovska, ampak tudi druga aktualna vprašanja. „Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem“, ki šteje čez 600 članov, je priredila letos prvi počitniški tečaj za slovensko učiteljstvo. Ta se je vršil v dneh 5., 6. in 7. septembra 1910 v mariborskem Narodnem domu. Pisali smo že o tem tečaju ter priobčili tudi njegov vzpored, danes hočemo nakratko objaviti, kako se je vršil.

Že v nedeljo, dne 4. t. m., so prihiteli učitelji in učiteljice v Maribor; imel se je vršiti prijateljski sestanek kot otvoritveni večer. Ker pa se je učiteljstvo pomešalo med svoje številne znanke in znanke neučitelje v raznih prostorih Narodnega doma, ni pravzaprav bilo oficialnega otvoritvenega večera z govori; pač pa prijateljski sestanek v pravem pomenu besede. V ponedeljek ob 8. uri zjutraj pa se je začelo resno delo.

Učiteljstvo se je zbralo v svetli in zračni mali dvorani v prvem nadstropju, ki je bila izpremenjena v učno sobo. Sprejdanje oder z mizo za predavatelja, ob strani šolska tabla, po dvorani pa mize in stoli. Na mizah pisalni papir, pripravljen za zapisovanje opazk. Na oder je stopil zvezin predsednik tovarisa, nadučitelj v Ormožu. Pozdravil je v imenu vodstva Zveze predavatelje in slušatelje ter otvoril prvi

slovenski učiteljski počitniški tečaj. Omenjal je, da je tudi počitniški tečaj kakor vsaka dobra stvar dobil precej nasprotnikov. Teh je tudi med učiteljstvom samim. Nekaterniki so odsvetovali tečaj v tem burnem času, ko bije učiteljstvo boj za gmotno izboljšanje, češ, reklo se bo, učitelj in učiteljica imata preveč denarja, da lahko prisostvujeta takim prireditvam. „Mi pa, ki smo se zbrali v tej dvorani, pravimo, ravno ker se bojujemo v zgoraj omenjenem smislu, naj javnost vidi in spozna, da se poteguje slovensko štajersko učiteljstvo ne le za svojo gmotno korist, ampak tudi za nadaljevanje stanovske izobrazbe. Pritrgati si moramo drugod, da prebijemo par dni tukaj, kjer se nam bo gotovo nudila dobra in koristna duševna hrana. Porok zato nam so predavatelji-strokovnjaki.“

Nato je še posebej pozdravil navzočega ravnatelja Schreinerja kot priznanega in poznanega našega pedagoga in prijatelja.

Začel je predavati priljubljeni ravnatelj Schreiner. Izbral si je primerno in važno nalogo, ki pa je tudi precej kočljiva: **Spolna vzgoja (spolna pedagogika)**. Spolna vzgoja je velevažna; zakaj ravno v letih spolnega razvijanja se ponesreči toliko in toliko mladih ljudi, ki pozneje celo življenje obžalujejo svoje prestopke. Padli so, ker niso bili vzgojeni v to, da bi znali kljubovati spolnim nagonom in mamljivostim. Predavatelj je najprej govoril o spolni etiki, in sicer o pomenu spolnega nagona z osebnega, narodnega in državnega stališča, o pravosti spolnega življenja in o potrebi spolne vzgoje; nadalje o sedanji spolni vzgoji in nje posledicah, o novih apostolih na polju seksualne vzgoje (n. pr. pisateljica Key itd). Končno je razpravljal o tem, ali je primerno doraščajočo mladino poučiti o spolnem življenju — o telesni utrditvi, o krepki volji in o značaju. Svoje predavanje je razdelil na tri ure, to je vsak dan po eno uro od 8.

do 9. ure dopoldne. Ker bo predavatelj gotovo objavil svoje predavanje, ni nam sedaj namen o tem obširneje poročati. Omenimo le, da je učiteljstvo z velikim zanimanjem sledilo besedam svojega duševnega voditelja na polju vzgoje.

Drugi predavatelj, ki je tudi tri dni predaval po eno uro, je bil sedaj najboljši matematik-metodik, profesor L. Lavtar. Njegova razprava „**Pojmovanje goniometričnih funkcij**“ je bila, četudi deloma težavna, vendar izvedena tako, da so slušatelji lahko sledili predavateljevim besedam in njegovemu računanju na tabli ter so dobili vpogled v tozadevno snov. Najprej je razložil, kaj je funkcija, nato, kaj je geometrična funkcija in kaj je kotomerna ali goniometrična funkcija. Nadalje je razpravljal o sinus, kosinus, tangenti, kotangenti, sekanti in kosekanti, o goniometričnih črtah in njih merskih številah ter o premembi goniometričnih funkcij s premembo kota.

Sledila je razrešitev pravokotnih trikotnikov. Uvedel je slušatelje v logaritmovanje, jih poučil o Briggsovih logaritmi, o rabi logaritmovnikov (poiskanje in izračunavanje mantis in karakteristike) ter izvedel več tozadevnih primerov. Tudi to predavanje se priobči v strokovnih listih. Važno je zlasti za one, ki nameravajo delati izpit iz druge skupine za meščanske šole.

Tretje predavanje v ponedeljek je bilo od pol 11. do pol 12., in sicer o pepelu v kemičnem, rastlinskem in gospodarskem oziru. Izborni je predaval profesor dr. Poljanec. Imel je na mizi polno kemikalij in je svoje predavanje izdatno podpiral z mnogimi poizkusi. Četudi je učiteljstvo že iz kemije pepel znan, mu je vendar nad vse zanimivo predavanje podalo nov vpogled v to stroko. Imenitno je dr. Poljanec ne le razlagal kemijske sestavine pepela, temveč je zlasti razložil njih pomen za rastlinstvo. Govoril je tudi o umetnih gnojilih.

Popoldne od 4.—6. ure se je vršilo šolsko-higienično predavanje g. dr. A. Schwaiba, zdravnika v Celju. Prišel je za to nalašč v Maribor s svojim zobotehnikom. Higiena zobinust se sicer dandanes na dolgo in široko razpravlja na ljudstvu namenjenih shodih; o tem predmetu je že velika literatura — ali tako primerno poljudno še nismo nikogar v tej stroki slišali govoriti, tudi se ne spominjamo tako jedrnatega spisa brez nepotrebnih primesij. Predavatelj pa je tudi nazorno obravnaval svojo temo. Imel je mnogo slik in še več preparatov seboj. V uvodu je g. zdravnik nakratko razložil pojem terminov zdravilstvo, higiena. Nato je omenil, da zlasti oni organi človeškega trupla radi zbolijo, ki so na površju; zakaj ti so najbolj pristopni bakterijam in sploh bolezenskim klicam. Prešel je na usta, ki so vrata k notranjim organom. Premnogo škodljivosti, namenjenih v pljuča in v želodec, se pri pravem ravnanju pokonča že v ustih. Tvarine, ki pridejo v pljuča in v želodec, se v ustih lahko tako prikrojijo, da so zdravju prikladne. Razložil je anatomijo ust ter končno došel do sledečih pravil: Gledati je na sužnost ust in grla. Priporočal je ustne tablete Pergenol. Nikdar naj se denar, svinčnik itd. ne devljejo v usta. Ne pij iz skupnih vrčev! Ne jej iz skupnih skled, žlic! Vaje v petju in smehu so priporočati. Kajenje ustom ni škodljivo itd. Omenil je razne ustne in vratne bolezni: difterijo, škrlatico, dušni kašelj, mumps. Ob tej priliki se je podal nekoliko na polje bakteriologije in kirurgije. Obsojal je poljubovanje ter jel razpravljati o zobeh. Pomen zob za lepoto in prebavljanje. Barvanje zob pri raznih narodih. Anatomija zob. Mlečniki, stalni zobje; razlika, higiena teh in onih. Vzroki boleznih zob so prirojeni ali pridobljeni. Razpravljal je o zobnem kamenu, o zeleni barvi zob, o zobnih bolečinah, o zobnem živcu in njega umoritvi, o „šolah“, o fistulah, o skrbutu na dlesnih itd. Poglavlje „Higiena

LISTEK.

Slovenska žena.

Referirala gđe. abit. RUSOVA na shodu narodnoračunalnih abiturientov v Trstu 26. in 27. avg. 1910, (Dalje.)

Govorim naj sedaj o slovenski ženski literaturi! Tu ne bom naštevala in opisovala posameznih pisateljic, ker bi bilo preobširno in je tudi že vsakomur znano. Slovenke pač nismo še producirale tako visokih del, da bi se moglo o njih govoriti tudi kje drugje in ne samo pri nas. Zofka [Kvedrova] bi bila edina, ki bi se morebiti mogla meriti po kakem delu z drugimi ženskimi pisateljicami. Znan je njen „Misterij žene“, iz katerega jasno odseva protest proti vsestranski ženski nesvobodnosti. To delo je tudi mnogo vplivalo na probujo našega ženskega življenja. Njena dela, zlasti ona iz prvih let njenega literarnega delovanja, so polna očitne tendence. Iz njih veje feministična, socialistična in svobodomiselnost. V poznejših letih pa tendenca izginja in Kvedrova postaja mirnejša karakterizovalka bodisi ženske duše ali življenja iz naroda. Njeni spisi se bolj naslanjajo na opazovanje realnega življenja kakor pa na fan-

tazijo. Slednje se posebno opaža pri Faturjevi. Hvalevredna pa je samostojnost in lahkota s katero Lea Faturjeva ustvarja svoje umotvore.

Sicer so pa tudi nekatere stvari Pavline Pajkove precej vredne. Ko bi natančneje in v celoti preštudirali njene vodilne misli in opazovali glavne poteze ženskih značajev, bi našli pač marsikaj, zaradi česar bi jo mogli približati vrsti modernih feministk. V onih letih, ko je bil pri nas feminizem znan komaj po imenu, so že Pajkovi prihajale misli o ženski enakopravnosti. Tudi ona je mela moderni smisel za opazovanje socialnih razmer.

Razvoj časa in duha je pač prinesel druge opazovalne motive. Da govorim samo o ženskah, gledata Lea Faturjeva in Zofka Kvedrova s svojima delima („Amerikanci“ in „Iz naših krajev“) ljudsko življenje s povsem drugačnega stališča kakor pa študira Pajkova meščanske in družinske razmere v svojih povestih, predvsem v „Arabeli“. Slov. pisateljice so po smeri svojih literarnih proizvodov pristašnje svojih sodobnih struj. Turnogradska, Lujiza Pesjakova in Pajkova so bolj romantičnega, idealističnega značaja. V svojih pesmih obravnavajo povečini lirične snovi, v prozi pa ljubezen, družinsko in stanovsko življenje. Novejše

slovenske pisateljice pa študirajo bolj socialno vprašanje ali psihološko analizirajo posamezne čustvene utripe človeške duše, kakor je pač moderna slovstvena smer.

V vsaki drugi stroki pa smo Slovenke bolj napredovale kakor v žurnalistiki. Povsod drugje hočemo iti nekoliko paralelno, seveda bolj boječe in nesigurno z drugimi ženami, le naše časopisje je nad vse žalostno. Priznati moramo: žensko časopisje gre pri nas rakovo pot. Le pogledjmo njega razvoj! — Priobčevanje spisov po „Zori“ in drugod, nato samostojni list „Slovenka“, sedaj pa propad. Med takozvanim vrhuncem in prepadom pa dela most reklamni list „Slovenska Gospodinja“.

Če bi ne bilo Zofke in pa Faturjeve, bi ne videli v našem časopisju niti toliko, kakor v času Pajkove in Pesjakove.

S početnim zavedanjem slovenske žene se je že zbudila misel za izdajanje samostojnega ženskega časopisa, saj so že Pesjakovo nagovarjali takratni izobraženci, naj bi prevzela uredništvo ženskega lista. Izpolnila se je ta želja šele leta 1897., ko je izšla v Trstu „Slovenka“.

To je bil list, ki je napravil v našem javnem razumevanju veliko duševno revolucijo, zakaj zadel je na eni strani na absolutno versko

parolo, na drugi pa v ozkosrčno liberalno gnezdo. V resnici je bil nastop tega lista jako smel vzklik temu, da se je vendar pokazal časih nekoliko neodločnega, boječega zlasti kar se tiče verskega momenta. Enkrat razmotriiva žensko vprašanje svobodno, obravnava svobodni zakon itd., na naslednji strani pa prizna, da bodi „Slovenka“ glasilo ne samo narodnega temveč tudi katoliškega ženstva. Nekateri listi poudarjajo, da niso vsi njegovi članki karakteristični za izdajatelje lista „Slovenka“ pa sama prizna in potrjuje vsebino svojih sestavkov kot svoje načelno naziranje. Glede feminističnega pojmovanja je zastopala misli splošnega svetovnega modernega ženstva od brezverske Ellen Key pa do katoličanke Vincencine de Felice Lanceloti. To posnemanje in oziranje na tuje feministke je bilo morebiti tudi vzrok, da so mislile tedanje pisateljice preveč splošno, svetovno, teoretično in premalo specialno slovensko, lokalno praktično. List je imel veliko nasprotnikov, dasi so stali na njegovi strani skoraj vsi tedanji pomembnejši mladi literati. — Po šestletnem življenju je prenehal, z njim pa je pri nas ponehalo tudi oficialno žensko gibanje. Sedanje naše žensko glasilo „Slovenska Gospodinja“ je pač ubožno, profanira ga že naslov in založniške okolnosti. (Dalje.)